

Е. В. Карп, студент групи ПЗдср-21-2 (*ХНУВС, Харків*)

В. В. Заборовський, канд. іст. наук, доц. (*ХНУВС, Харків*) – науковий керівник

ВОЛОДИМИР ПАВЛОВИЧ НАУМЕНКО

Народився Володимир 19 липня 1852 року в Новгород-Сіверському(зараз це Чернігівська область, Україна), а помер 8 липня 1919 році у Києві. На жаль, його розстріляли. На той час він був: українським педагогом, науковцем-філологом, спеціалістом в історії української літератури та вивченні українського фольклору, журналіст та громадський діяч. Як ми бачимо, він був цікавою та дуже розумною людиною. Саме йому належала ділянка землі, де було поховано Тараса Григоровича Шевченко. Він був одним із тих інтелектуалів, які змогли реалізувати себе в несприятливих умовах російського царату й робили все можливе для розвитку української науки, освіти й культури. Його родина була одним із прикладом лубенських козаків. Його батько навчався у Харківському університеті, який у першій половині ХІХ століття на чолі з ректором Гулаком-Артемовським перетворився на один із чільних осередків українського руху. Одразу після університету Науменко повернувся викладачем до Другої київської гімназії і був ним упродовж 30 років. У 1905 році Володимир Науменко відкрив на власні кошти чоловічу гімназію, став її директором. З роками він став дійсним статським радником. В Києві він був авторитетом. Кияни шанували його, тому що упродовж 25 років, він очолював редакцію «Київської старовини» – це була єдиний друкований орган української думки в Україні. У 1907 році в Києві утворилося Наукове товариство імені Т. Шевченка (НТШ). Симиренко заповів товариству свій будинок на Десятинній. Головою обрали М. Грушевського (посада була платна), заступником – В. Науменка, а вже в 1914–1917 роках очолював НТШ самостійно.

Володимир Науменко відрізнявся своєю позицією у політичних питаннях. Коли український рух радикалізувався, лівішав, ставив питання автономії або незалежності України, Науменко залишався на старих «культурницьких» позиціях, обережно оминаючи всі «гострі кути» українсько-російських відносин. Із цього приводу С. Єфремов, лідер Української партії соціалістів-федералістів, сказав: «У Старій громаді він був повновладним господарем, і за ним раз у раз ішли його товариші-однолітки, і ними він крутив по своїй уподобі, заводив їх на шлях хитання, компромісів того не дуже глибокого, але занадто обережливого розуміння українства та його завдань, яке посідав сам. Задля обережності він ніколи не ставив руба українського питання, задля обережності він ішов йому на компроміси».

Із початком Української революції 1917–1921 років В. Науменко був серед засновників Української Центральної Ради та навіть керував її роботою

кілька тижнів до приїзду з Москви М. Грушевського. Після цього він на певний час відійшов від активного політичного життя, залишаючись на автономістсько-федералістських позиціях і зосередившись на роботі в Київському навчальному окрузі. Навіть із приходом до влади Гетьмана Павла Скоропадського та встановлення консервативнішого (у порівнянні з УНР) політичного режиму він залишався осторонь політики. Тільки в листопаді, 1918 року під час чергової урядової кризи, Науменко погодився увійти до кабінету під керівництвом С. Гербея. Хоча, як сам він свідчив, це призначення відбулося не зовсім за його згодою – про те, що він тепер міністр освіти, дізнався лише з газет. П. Скоропадський ставився до Науменка з великою повагою: «Новий міністр освіти був особливо видатною постаттю в новому кабінеті. Людина надзвичайно культурна, відомий педагог поміркованих поглядів, який любив Україну. Мені завжди дуже подобалися його доповіді, оскільки я вбачав у ньому світлу ідейну особистість».

Довго перебувати на посаді Володимира Науменкові не вдалося. Через деякий час гетьманський режим було повалено внаслідок повстання під проводом Директорії УНР. Після чого Науменко опинився під слідством у Лук'янівській в'язниці, проте з поваги до його віку й заслуг педагога випустили на свободу. Він залишився в Києві, який невдовзі був захоплений більшовиками. 7 липня 1919 року Володимира Науменко заарештували, звинувативши в «контрреволюційній діяльності», хоча за нього кинулися заступатися найавторитетніші в місті люди, але вже наступного дня його розстріляли. Ця розправа збурила українську громадськість. Володимир Вернадський та Агафанкель Кримський протестували від імені Української Академії наук, але нажаль, це було запізно. У радянські часи ім'я Володимира Науменка зовсім не згадувалося. Реабілітували його аж у грудні 1991 року, вже за Незалежної України.

Хочу сказати, що Володимир Науменко став для мене справжнім героєм та патріотом. Його доля якнайочевидніше підтверджує вагу і значення справ, які вважаються «малими». Відходить «велике» політиканство, але зостаються і книжки, і школи, і, зрештою, вдячні учні, яким не соромно за свого вчителя. Я вважаю, що батьки пишалися б Володимиром. Це була золота людина на ті часи.

Література

1. Науменко В. П. Некролог. «Книгар», 1919, ч. 2 –26 с.
2. Науменко В. П., Дорошенко Н. В. Хліборобська Україна, зб. 2–4. Відень, 1920–21.
3. Осташко Т., Верстюк В. Діячі Української Центральної Ради: Біографічний довідник. К., 1998.
4. Негодченко О. П. Журнал «Киевская старина» (1882–1906) Як оригінальне та унікальне явище української культури.
5. Пайкова Е. В. Володимир Науменко (1852–1919). Український історичний журнал № 6, 1998.